

V starodavnih časih se žveplo ni moglo pritožiti, da ga ljudje ne obratjajo. Kakor nam stari gerški pisavec Homer piše, so malikovavci nekdanj svoje malike kadili z žveplom; pač dobre nosove so mogli imeti, da so zamogli prestati žvepljeno kadilo, ker nam zdaj že ena žvepljenka tako smerdi, da se oberremo preč!

V srednji dobi so zginili oltarji malikov, pred kterimi se je nekdanj toliko žvepla posmodilo, — namesto teh pa je prišlo žveplo v kuhinje alhimistov, ki so z njegovo pomočjo hotli iz vsacega kamna vloviti „zlato rudo“, „merkurja modrih“, „materio primo“. Od Gemberjevih časov je žveplo veljalo za eno tistih trojnih pervin, iz kterih je po njih mislih obstal celi svet.

Žveplo, živo srebro in sol so jim bile tista trojkla, iz ktere izvira vsaka stvar. Iskali so žvepljene kisline v zraku; vse, kar je na zemlji v stanu bilo goreti, jim je veljalo za žveplo, in vse, kar jim je bilo neznan in nezapodljivo, bilo jim je žveplo.

Dan današnji je to vse drugači. Kar so temé srednje dobe svetá zginile, je zginila tudi domišljevana čudovitost žvepla, in s tempeljni in čarobijami alhimistov je padla tudi čudodelna moč žvepla.

Al k novi pravi slavi se je povzdignilo žveplo, ko je luč kemije razsvetila staro temoto: žveplo je sedaj potrebna reč za javno življenje, za dom, za obertništvo, za fabrike. Še ni 100 let, kar žvepljeno kislino rabijo v fabrikah, — še ni 50 let, kar so žvepljeni klinčiki v kuhinjah pregnali cuder.

Kako pa se je vse to zgodilo in kako je prišlo, da je mala stvar dan današnji takošno veljavo zadobila na toliko strani: bi utegnulo marsikterega naših bravcov mikati zvediti. (Konec sledi.)

Premišljevanje

narave in previdnosti božje v nji.

Poslovenil Mihael Verne.

Letni časi na daljnih planetih.

Da se zemlja vsaki dan zasuče krog svoje osi in vsako leto zavrti krog sonca, nam je v sila velik prid. Al bi ne smeli tedaj misliti, da tudi daljnim planetom se enaka godí? Večidel planetov se suče krog svoje osi, in močno verjetno je, da se tudi Merkur in Saturn okrog svojih osi sučeta, čeravno tega sukanja ne vidimo. Celó soplaneti se sučejo okrog svojih glavnih planetov.

Venera se oberne okrog svoje osi v 33 urah in 20 minutah; Mars doverši to obračanje v 24 urah in 40 minutah; Jupiter v 10 urah — in luna v 28 dnéh. Če razdelimo tedaj dan, to je, čas tega obračanja, kakor je pri nas navada, v 24 enacih delov, kterih vsacega eno uro imenujemo: so ure na Veneri nekoliko krajše, na Mars-u pa nekoliko dalje kot pri nas. Na Jupiterju niso ure še napol tako dolge, ko naše. Če se pa luna le v 28 dneh okrog svoje osi zasuče, je več ko cel dan na njem toliko, kolikor je pri nas ena ura.

Tudi lega planetnih osi je proti njih krogotekom vprek nagnjena, kakor zemeljna os. Nič tedaj ni bolj naravnega, ko da tudi njih severni deli pri vertenju krog sonca sedaj več, sedaj manj svetlobe dobivajo. Lahko je tedaj verovati, da se tudi na družih planetih letni časi in daljši in krajši dnevi versté.

Al čmu je to premišljevanje? Ako bi le v pomnoženje naših znanost služilo, bi mu že to nekakšno vrednost dalo. Še važniše pa se nam mora zdeti, če nasledke prevdarimo, ki iz tega izhajajo. Al bi ne smeli iz tega skleniti, da tudi na družih planetih žive stvari prebivati utegnejo? Vsi planeti so zemlji podobni. Sonce jih razsvetluje in greje kakor njo. Letni časi in dnevi

se tudi na njih spremenjajo. Čmu vse to, če so ti sveti brez prebivavcov?

Kako nezmerno veliko je tedaj kraljestvo Gospoda nebes in zemlje! Kako neznani so čudeži njegove močnosti in dobrotljivosti! Ko si planetne svete mislimo, na kterih se ravno tako, in znabiti še bolj ko na našem svetu poslavlja, ne moremo drugač, ko ostermeti in ga moliti. Ko bi se tudi iz našega zemljokroga nobena hvalna pesem k Njemu ne povzdigovala, bi se gotovo iz unih svetov glasila, ki nad nami v nezmernem prostoru plavajo!

Ozir po domači.

Višnjagora.

Višnjagora, po nemško Weixelberg, je majhno, toda sila sila staro mesto na dolenski strani, štiri ure od Ljubljane na Krajskem. Skozi Višnjogoro gré cesta iz Ljubljane na Novomesto, na Karlovec in na Zagreb. Mesto Višnjagora ima dvoje predmestij: proti jutru je Stariterg, proti večeru Pešenjek. Hiš je v vsem skupej 117, prebivavcov pa 776, moških 362, ženskih 414. — Višnjagora je vojaška postaja. Višnjani morajo pogostoma veliko soldatov prenočiti in s hrano preskerbeti. Tukaj je tudi poštno oddajstvo pisem, in oskerbnništvo preprega, soseskino predsedništvo, in bo tudi po novi osnovi okrajna vradnja.

Posebnega poslopja v Višnjigori ni, vendar se smé v misel vzeti stara mestna hiša, kamor so se nekdanji mestjani zberali in mnogoverstne sklepe kovali, dokler so stare pravice imeli. Zdaj je v mestni hiši učilnica in stanovanje začasnega učitelja. Število učencov je 60 do 70 obojnega spola v vsakdanji šoli; v nedeljski šoli jih je navadno še enkrat toliko. V sredi višnjagorskega mesta stoji cerkev sv. Ane, staro poslopje, podružnica sv. Tila. Posvečena je bila ta cerkev 2. dan julia 1767 od kneza in nadškofa goriškega Dragotina Mihela grofa Atemsa. Nekdanji duhovnik Matevž Megušar je pri tej cerkvi napravil duhovsko milodarno ustanovo; naložil je leta 1779 v deržavno denarnico 8100 goldinarjev in oporočil, da obresti tega kapitala naj vživa beneficij v Višnjigori, kar se še zdaj spolnuje.

O turških vojskah je bila Višnjagora močna terdnjava, kar kaže staro in terdno ozidje okoli in okoli mesta, toda zdaj se že podira. Tukaj je bil domá nekdanji slavni mož, Baltazar Radlic po imenu, ki je bil v letu 1579 za ljubljanskega škofa izvoljen, toda še tisto leto umerl. Tukaj je bil domá tudi nekdanji slavni frančiškanski provincial na Dunaji P. Paskal Škerbinc. Nekdanjo višnjagorsko terdnjavo sta podpirala dva gradova; prvi na južni strani na hribu Višnjagore je zdaj le podertina, vendar so zidovi tako terdni, da takih zidarij sedaj ne znajo narejati; — drugi na severni strani, že zdavno popolnoma razdjan, kdaj, se ne vé, ker tudi Valvazorju ni bil znan. Pozna se pa vendar še zdaj, kako je grad stal, in kje so bile druge poslopja. Prostor tega grada se zdaj imenuje gradišče, to je, kraj, kjer je grad stal. V Višnjigori, če ravno kraj ni zlo prijeten, ker ni ravnine v okolici, ampak okoli in okoli so hribje, je vendar posebno zdrav kraj. Čist dober zrak ohrani ljudi pri zdravji, in veliko jih sivo starost doživí. Velikokrat po sosednih farah hude bolezní razsajajo, in veliko ljudi pomorijo, Višnjegore pa se ognejo. Voda je tukaj posebno dobra, studenec konjšček imenovan, je vsim Dolencem znan. Nad tim studencem je bil nekdanj sledeči napis v nemškem jeziku: „Ich heisse Konjšček Quelle, und erquickte manche Kehle. Meist die Weixelburger Stadt, die mich hier verschönert hat“. Že nekaj let je, kar je ta napis zginil.